

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 25.

**EMBERISMERET
ÉS ETIKA**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Esszék

1. Írjon esszét 20-25 sor terjedelemben a következő címmel!

Példaképek kerestetnek

Fejtse ki véleményét a példaképek szükségességéről napjainkban! Világítson rá a példaképpé válás és a példaképválasztás összefüggéseire!

(20 pont)

Szemponatok, kompetenciák	Optimális megoldás	Százalék	Pontok
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés világos, egyértelmű mondatokból áll, a szöveg logikusan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	Kb. 10	0-2
A feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés	A vizsgázó értelmezi a példakép fogalmát, kitér a példaképkeresés fontosságára, társadalmi szerepére, a mintaadás funkcióira. Figyelembe veszi a család, az iskola, a média szerepét a szocializáció során.	Kb. 10	0-2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	A vizsgázó látja pl. a példaképpé válás és választás ellentmondásait, csapdáit. Tudja pl., hogy a példaképek megtalálásának nagyon nagy a jelentősége az életpályák megválasztásában. A vizsgázó kifejti gondolatait pl. a jó és a rossz példaválasztás etikai problémáiról.	Kb. 20	0-4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik (pl. serdülőkor jellemzői, a választás, döntés etikája, az autonóm személyiség jellemzői, siker és kudarc szerepe a személyiségben, a szociális tanulás sajátosságai, a motiváció fontossága stb.). Képes szakszavak használatára (pl. jó, rossz, bűn, erény, szabadság, utánczás, mintakövetés, interiorizáció, motiváció, drive, magasabb rendű motívumok stb.).	Kb. 20	0-4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúság	Az etikai ismereteken túl képes egyéb szakterületek ismeretanyagát is alkalmazni (pl. pszichológiai ismeretek, tömegkommunikáció). Mindvégig, különböző irányokból közelítve, a példaképkeresés etikai kérdéseivel foglalkozik.	Kb. 20	0-4

A téma aktualizáltsága (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása) önálló vélemény megalkotása	Az elvont fogalmi bemutatás mellett a vizsgázó pl. a példaképkeresés ellentmondásaira hívja fel a figyelmet akár saját életéből vagy környezetéből, akár a médiából vett példák alapján. Meg tudja fogalmazni véleményét a témával kapcsolatban.	Kb. 20	0-4
Összesen		100	0-20

2. Írjon esszét 20-25 sor terjedelemben a következő címmel!

A nemzetközi terrorizmus erkölcsi, társadalmi problémái

Elemesse példák segítségével a nemzetközi terrorizmus erkölcsi megítélését az egyén és társadalom, a különböző kultúrák viszonylatában! Fogalmazza meg személyes véleményét is!

(20 pont)

Szempontok, kompetenciák	Optimális megoldás	Százalék	Pontok
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés világos, egyértelmű mondatokból áll, a szöveg logikusan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	Kb. 10	0-2
A feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés	A vizsgázó elsősorban a nemzetközi terrorizmus erkölcsi, társadalmi problémáit elemzi. Megtalálja a legfontosabb csomópontokat (pl. a terrorizmus célja, lehetséges okai, a terrorizmus eszközei, kivédésének formái; a nemzetközi összefogás politikai kérdései; a bűnbakképzés megjelenésének veszélyei; az emberiség jövője).	Kb. 10	0-2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	A vizsgázó látja pl. a terrorizmus háttérének ellentmondásosságát. Képes felvázolni pl. a nagyhatalmak felelősségét a terrorizmussal szemben. Látja pl., hogy a terroristák módszerei sértik a nyugati világ erkölcsi törvényeit.	Kb. 20	0-4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik (pl. ismeri a globalizáció, a társadalmi igazságosság kérdéseit, a terrorista akciók és a politikai nagyhatalmak ellentmondásos viszonyrendszerét).	Kb. 20	0-4

A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúság	Az etikai ismereteken túl képes egyéb szakterületek ismeretanyagát is alkalmazni (pl. szociológiai, szociálpszichológiai, politikai, gazdaságföldrajzi, biztonságvédelmi ismeretek, történelmi). Mindvégig képes gondolatait a terrorizmus erkölcsi problémái mentén megfogalmazni.	Kb. 20	0-4
A téma aktualizáltsága (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása) önálló vélemény megalkotása	A fogalmi bemutatás mellett a vizsgázó pl. a terrorizmus háttérének ellentmondásaira is felhívja a figyelmet. Tud példákat hozni terrorista akciókra. Meg tudja fogalmazni saját véleményét.	Kb. 20	0-4
Összesen		100	0-20

Érvelés

3. Ismertesse kb. 15-20 sor terjedelemben, milyen érvek hozhatók fel a fogyatékkal élő gyermekek (pl. mozgássérültek, hátrányos helyzetűek) számára létesített külön oktatási intézmények és az integrált oktatásuk (a fogyatékkal élők és a nem fogyatékkal élők egy tanuló közösségben való nevelése) mellett és ellen!

Legalább három-három érvet sorakoztasson fel mindkét oldalon! Indokolja állításait!

(10 pont)

Szemponatok, kompetenciák	Optimális megoldás	Százalék	Pontok
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A szöveg mondatokból áll, a szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny. A mondatok világosak, egyértelműek. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	Kb. 10	0-2
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A vizsgázó válaszában képes mindkét oldal érveit ismertetni.	Kb. 20	0-2

<p>A feladathoz kapcsolódó érvek, ellenérvek megfogalmazásának minősége; az indoklásokhoz társítható összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése</p>	<p>A vizsgázó képes megfogalmazni a három-három érvet, ellenérvet. A külön intézmények mellett szóló érvek: pl. 1. A speciális foglalkozások elengedhetetlenek 2. Erősíti az önbizalmat a hasonló sorsok tapasztalása 3. A szülőknek nagy könnyebbség a gyerekek szakszerű gondozása.</p> <p>A külön intézmény ellen szóló érvek: pl. 1. Mindannyian emberek vagyunk, ugyanabban a világban élünk 2. Nincs megfelelő mintakövetés, ezért kisebb a fejlődés, az állapotban bekövetkező javulás esélye 3. A társadalmi beilleszkedést gátolja.</p> <p>E mellett természetesen minden érv, ellenérv elfogadható, ami helytálló és a témához kapcsolódik.</p> <p>A vizsgázó az érvelését különböző összefüggések bemutatásával támasztja alá, indokolja is állításait.</p>	Kb. 50	0-6
Összesen		100	0-10

Esetelemzés

4. Olvassa el az alábbi szöveget! Elemezze a szituációt kb. 15-20 sor terjedelemben etikai szempontok alapján a püspök, Jean Valjean és a csendőrök szemszögéből! Írja le a saját véleményét is!

„(-) Kopogtatás hallatszott.- Szabad - mondta a püspök.

Kinyílt az ajtó. Különös és izgatott csoport jelent meg a küszöbön. Három férfi a gallérjánál tartott egy negyediket. Hárman csendőrök voltak. A negyedik Jean Valjean.

Egy csendőr őrmester, aki a csoport vezetőjének látszott, az ajtóból előrelépett, és katonás tisztelegéssel állt meg a püspök előtt.

- Méltóságos úr...

Jean Valjean, aki komoran és leverten állt, erre a szóra felkapta a fejét.

- Méltóságos úr! - mormogta. - Hát nem a plébános...

- Csönd! - szólt rá az egyik csendőr. - Ez itt a püspök úr őméltósága.

Eközben Bienvenu úr, oly élénken, ahogy magas korától kitelt, odalépett a csoporthoz.

- Á, ön az! - kiáltott fel, Jean Valjeanra tekintve. - Nagyon örülök, hogy látom. Igen ám, de én a gyertyatartókat is önnek adtam. Azok is ezüstből vannak, bizonyára megkaphat értékük kétszáz frankot. Miért nem vitte el a gyertyatartókat az evőeszközökkel együtt?

Jean Valjean kerekre nyitotta a szemét, és ahogy a püspökre nézett, azt a kifejezést semmilyen emberi nyelv le nem írhatja.

- Így hát igaz, méltóságos úr - szólt a csendőr őrmester -, amit ez az ember állít? Találkoztunk vele. Úgy ment, mint aki eliszkol. Megállítottuk, kíváncsiak voltunk, mit visz. Ezeket az evőeszközöket....

- És azt mondta - vágott közbe mosolyogva a püspök, hogy egy öreg pap bácsitól kapta, akinél éjszakára megszállt. Értem már. És önök visszahozták? Tévedés volt.

- Eszerint útjára bocsáthatjuk? - kérdezte az őrmester.

- Természetesen - válaszolt a püspök.

A csendőrök elengedték Jean Valjeant, aki hátratántorodott.

- Igazán szabadon eresztenek? - kérdezte csaknem artikulálatlan hangon, mint aki álmában beszél.

- Igen, mehetsz az utadra, nem hallod? - szólt rá az egyik csendőr.

- Barátom, mielőtt távozik - szólt a püspök -, itt vannak a gyertyatartói. Fogja.

A kandallóhoz ment, levette a két ezüst gyertyatartót, és odaadta.

Jean Valjean minden porcikája remegett. Gépiesen, révetegen vette át a két gyertyatartót.

- Most pedig - szólt a püspök - menjen békecségekben... Hogy el ne felejtsem, barátom, ha megint meglátogat, fölösleges, hogy a kert felé kerüljön. Jöhet-mehet bármikor az utcai ajtón, éjjel-nappal csak kilincsre van csukva.

Aztán a csendőrökhöz fordult: - Uraim, távozhatnak. A csendőrök elmentek.

Jean Valjean olyan volt, mint akit ájulás környékez. A püspök odalépett hozzá, és halkán mondta:

- Ne felejtse, sohase felejtse el, hogy megígérte: ezt a pénzt arra fogja felhasználni, hogy becsületes ember legyen magából.

Jean Valjean, aki nem emlékezett, hogy bármit is megígért volna, nem bírt megszólalni. ”

(Victor Hugo: A nyomorultak)

(15 pont)

Szempontok, kompetenciák	Optimális megoldás	Százalék	Pontok
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll. A szöveg logikusan felépített. Szabatosan, igényesen megfogalmazott. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	Kb. 10	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A vizsgázó a bűnelkövetés, a lopás problémakörére koncentrálna. Megpróbálja a három nézőpontot etikai szempontból hitelesen vizsgálni, logikusan végigvezetni (pl. ki, hogyan éli meg a történeteket).	Kb. 20	0-3
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése; általánosítás, elméleti igényű megközelítés	A vizsgázó képes észrevenni, hogy ugyanaz az eset másképp értelmezhető mindhárom oldalról. Látja pl. a püspök szándékát, értelmezni tudja az általa elkövetett bűn (hazugság) jelentőségét. A vizsgázó tud indokokat felsorakoztatni a viselkedésekre (pl. indokolni tudja a volt fegyenc, Jean Valjean magatartását).	Kb. 50	0-8

Önálló vélemény megalkotása	A vizsgázó elmondja véleményét az esettel kapcsolatban (pl. a püspök nemes gesztusának erkölcsi szerepéről).	Kb. 20	0-3
Összesen		100	0-15

Esetelemzés

5. Olvassa el az alábbi szöveget! Mutassa be a főszereplő, Péter helyzetének erkölcsi vonatkozásait kb. 10-15 sor terjedelemben! Fogalmazza meg személyes véleményét is!

Péter és Csaba pici gyermekkoruk óta barátok. Most is egy gimnáziumba járnak, csak külön osztályba, Péter informatikát tanul, Csaba biológia tagozatos. Sokáig nem volt olyan nap, hogy ne szerveztek volna valamilyen közös programot. Aztán egyszer csak Csaba nem jött a megbeszélt időre, Péter hiába várta.

Utána találkoztak ugyan, de valahogy más lett Csaba viselkedése. Zavart volt, s nem lelkesedett a közös programokért.– Szerelmes - gondolta Péter örömmel.

S várta, hogy barátja beavatja titkaiba. Nem így történt. Egyre ritkábban látták egymást. Péter nem értette, hogy miért. Amikor néha-néha összefutottak, Csaba idegesen feszengett, nyugtalan volt, s látszott, hogy igazában már nem figyel Péterre. Külsőre is megváltozott, sápadt volt, lefogyott, s a nagy meleg ellenére hosszú ujjú ingben járt, ő, aki pár hónapja még a pólókat kedvelte. Aztán, ahogy lenni szokott, egyik nap véletlenül összefutottak a városban. Vagyis Csaba egy padon ült, s Péter arra ment. Mikor meglátta barátja merev tekintetét, minden kételye eloszlott. - Drog!- villant át az agyán. S csak nézte Csabát, aki nem is vette észre, messze járt, valami ismeretlen, titokzatos világban. Péter lassan elindult, s nagyon nagy gond nehezedett rá. Mit tegyen?

(10 pont)

Szemponatok, kompetenciák	Optimális megoldás	Százalék	Pontok
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll. A szöveg logikusan felépített. Szabatosan, pontosan megfogalmazott. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	Kb. 10	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, Problémaközpon-túság	A vizsgázó próbálja a döntési dilemmákat bemutatni. Mi tegyen Péter? A jó és a rossz megoldásokat minősíti.	Kb. 20	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése, általánosítás, elméleti igényű megközelítés	Érvelése hiteles, látja a problémát. Tud mérlegelni. Megfogalmazza a döntéshelyzet erkölcsi dilemmáit (pl. ír a barát felelősségéről, a lelkiismeret szerepéről, ismeri szándék és a következmény összefüggéseit).	Kb. 50	0-5

Önálló vélemény megalkotása	A vizsgázó megfogalmazza saját véleményét, mit tenne ő hasonló helyzetben. Képes indokolni a választát.	Kb. 20	0-2
Összesen		100	0-10

Összes elérhető pontszám: 75 pont